

# SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvenredni ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja po pošti prejemati, za avstro-ogerske dežele za celo leto 18 gold., za pol leta 8 gold., za četrt leta 4 gold. — Za Ljubljano brez pošiljanja na doma za celo leto 13 gold., za četrt leta 3 gold. 30 kr., za en mesec 1 gold. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kraje, za mesec, 30 kr., za četrt leta. — Za tuje dežele za celo leto 20 gold., za pol leta 10 gold. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dlake velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gold. 50 kr., po pošti prejemati za četrt leta 3 gold. — Za oznanila se plačuje od četrtstopne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat in 4 kr., če se tri- ali večkrat tiska. Vsakekrat se plača štempelj za 30 kr.

Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani na celovski cesti v Tavčarjevi hiši „Hotel Evropa“.

Opravišтво, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznake t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Tavčarjevi hiši.

## Francosko.

Že od maja meseca sem se reakcija napenja na Francoskem usmrtiti republiko in namestu boginje svobode in najvišje suverenosti narode, iz pozabljenega kota izvleči trilega uda propale burbonske rodovine Henrika V., ter ga za tirana posaditi na kraljevski prestol. In vsi sovražniki narodov in njih svobode, temu početju rokopleskajo, vriskajo kadar se vaga reakcije njim na korist vzdiguje, ljutijo se, kadar pada. Republikanci mirno pričakujejo glavnega naval, pripravljeni braniti pridobitve 19. veka s krvjo in življenjem, in prepričani, da ako bi se tudi s povrnitvijo Burboncev kazalec na časovni uri skoro za stotino let nazaj pomaknil, ne more to novo stanje dolgo trajati. Francoski narod, ki je za svojo svobodo enega kralja pod meč poslal, dva največja cesarja in več kraljev v eksil, — ta narod bode otrešel tudi jarem grofa Chamborda, ako se reakcijonarem res posreči naložiti ga. Dozdaj pa nij še naložen, in pogumno pa taktno držanje republikanske levice daje upanje, da tudi ne bode.

Poleg reakcijonarjev in jezuitov so, kakor se zdi, za ponovljenje starega kraljestva tudi neki politiki, katerim je namen prva stvar, sredstva pa vsa dobra. Ker je katoličanstvo protestantovskemu nemštvu protivno, za to le-ti Francozje iščejo staro monarhijo zopet vzpostaviti, in ker se vsi hoté maščevati nad Nemci, porabiti hočejo i katoliško „vero“ za svoj namen. Zatorej vidimo, kako se grof Chambord ali „Henrik V.“, hlina in daje izpovedavati, da ima naravnost od boga pravico, narodu na tilnik vsesti se in ga vladati. Kakor se „vera“ drugod dostikrat za

sebične namene zlorabi, tako se tu. — Ako bi se postavili i mi na stališče te gole sebičnosti in maščevalnosti, pa ako bi dalje verovati mogli, da je monarhija najmočnejši sovražnik Nemčije (ki je gotovo tudi najhujši sovražnik nas Slovanov), potem bi morali tudi mi simpatizirati za monarhijo, kakor naši klerikalci simpatizirajo ne iz narodne politike, nego iz klerikalizma, rimljanstva, in zato, ker posnemajo slepo reakcionarne drugih narodov.

Ali mi menimo, da se mora blag namen, kakor je boljša svobodna bodočnost narodova, tudi dosežati le s pripomočki, ki se strinjajo z moralo, z vsem prepričanjem. Mi menimo, da se vsako hinavstvo in vsaka nepoštenost v misli — hudo maščuje nad onim, kateri se teh sredstev poslužuje. Francozje so imeli simpatije vsega izobraženega sveta. Celo njih rojeni protivniki Nemci, vsaj boljši duhovi med njimi, so jim morali priznati, da so oni bili predboritelji za svobodo. Ako zdaj Francozi vso svojo najlepšo in najsijajnejšo preteklost zataje in se vržejo reakciji v naročje, izginile bodo te simpatije. Res je, da ima ultramontanstvo še veliko moč, ali protivniki njegovi rastó tudi od dneva do dneva in med omikanci, ki so naravni voditelji vseh narodov, nema ultramontanstvo skoro nikarih privržencev po srcu in umu. Kolikor jih je, so le taki, ki iz sebičnosti, stanovske zagrizenosti in iz koristolovja za nje delajo. Za to se jim liberalni narodnjaki vseh narodov ne bodo pridružili.

In še ena velika odločilnost je tu, ki nas móra, da želimo burbonstvu in monarhični restavraciji propast, in republiko slavo in obstanek. To je od nas tolikrat poudarjena

pravica samodoločbe inteligentnih narodov. Mi nemamo vere v to, da bi po „božji milosti“ imel kdo pravico narode kot svoje blapce smatrati in samovoljno z njimi gospodariti. Bog te pravice nij nikdar nikomur dal, narava se temu protivi. Narodi naj zoré, in zreli naj bodo sami svoji gospodarji. Velikaši in mogotci tu boga in „vero“ za svoje zavez-nike reklamujejo, a nij jim mar ni bog ne vera, temuč obadva brezbožno uprežejo, da bi za njih osobni blagor pri neumni, vraže-verni množici delala. Kakor mi Slovenci zahtevamo naravne pravice, in pravice človečanstva, pa zametamo krivice, katere nam je „po božji milosti“ nadela in natovorila neugodna zgodovina, tako moramo i drugim narodom isto želeči.

In da francoski narod hoče republiko, to je dokazano. Francoska vlada, ki blapčuje zdaj monarhistom, neče razpisati novih volitev, katerih je treba, ker ve, da bi njene reakcionarne težnje narod z volitvijo republikancev zavrnil. Ona niti ne misli na to, da bi zdanjo, v vojnem strahu zbrano narodno skupščino razpustila, ker ve, da bi nova, iz naroda izšla, nikdar ne pritrdila poskusom, katere klerikalci nameravajo. Za to se drži zdanje večine, zato fanatično dere naprej in celó nemogoče nij, da za nekaj časa namen doseže. Gotovo pa njen uspeh ne bo na korist svobode in človečanstva. A da bode tu poskus, na katerega možnost pred malo leti nij živ krst veroval, le kratko časa trajal, o tem nam zgodovina najboljše priče daje.

## Politični razgled.

### Notranje dežele.

V Ljubljani 30. oktobra.

Ministrski svet se peča s posvetovanjem o konfesijonalnih predlogih, kateri

## Listek.

### Materijalizem v prirodoslovju.

Dandenes se tolikokrat in skoro od vseh strani na vse mogoče načine očita prirodoslovju materijalizem in atheizem. O tej zli napačnosti, ki se s temi različno umljivimi besedami v osumljenje prirodoslovne vede počenja, bodo morebiti sledeče besede marsikateremu poštenemu in mislečemu bralcu v poduk in v porazum. — Z besedo „materijalizem“ se dve čisto različni reči izrazujeta, ki prav za prav druga z drugo nič opraviti nemati, namreč prirodoslovni in moralni materijalizem. Prirodoslovni materijalizem, ki se tudi lehko „monizem“ imenuje, ne trdi prav za prav drugzega ničesar, nego da se vse na svetu naravno, po prirodnih zakonih godi; da ime vsak učin svoj uzrok in vsak uzrok svoj učin. On stavi taki nad vse nam znane prikazni uzročni zakon (Causalgesetz), ali zakon po-

trebne vzajemnosti med uzrokom in učinkom. On zametuje tedaj odločno „čudeže“ in vse čeznaravne dogodjaje, kakor smo jih misliti navajeni. Ta znanstveni materijalizem je na celem velikem polji anorganične ali neživeče prirode v fiziki in kemiji, mineralogiji in geologiji užé takó priznan, da nobeden omikan človek več nad njegovim edinim pravom ne dvomi. Drugače je pa še pri organični ali živeči prirodi, kjer se njegova veljava od marsikateri strani pobija, a mu ničesar drugzega, kakor žalostno metafizično pošast živne moči, ali celo dogme prisposablja.

Ako pa prirodoslovci dokazati morejo, da je cela poznata priroda le ena, da isti večni, stalni, veliki zakoni v življenji živali in rastlin, kakor pri rasti kristalov in gonilnih moči vodnega sopuha delajo, morajo tudi na vsem polji zoologije in botanike, povsod istim pravom monistično ali mehanično stališče obdržati, naj se ono kot „materijalizem“ sumniči ali ne. V tem smislu je vse strogo

prirodoslovje in njemu na čelu uzročni zakon, povsem „materijalistično“.

Čisto kaj drugzega, nego ta prirodoslovni, je moralni ali etični materijalizem, ki s prvimi ničesar opraviti nema. Ta „pravi“ materijalizem ne išče v svojem praktičnem življenji nobenega drugzega cilja, nego najbolj izbrano in rafinirano sladnost. On se valja v žalostni blodnji, da more le materijelno uživanje človeku pravo zadovoljnost dati, in ker te zadovoljnosti v nobenem načinu sladnosti najti ne more, spušča se tedaj medlé od ene do druge. Resna resnica, da prava vrednost življenja ne obstaja v materijalnem uživanji, temveč v naravnstvenem vestnem obnašanji, in da prave sreče ne napravi vnanje posvetno blago, nego samo čednostno življenje, je onemu materijalizmu neznano. Zatorej ga tudi nij najti pri takih prirodoslovcih in filozofih, katerih največje in najboljše uživanje je duševno natoro-  
užitje in katerih najvišji cilj je spoznanje

se bodo poslanski zbornici baje precej predložili. Državni proračun še ni gotov, zato bode državni zbor za zdaj privolil samo davke za 1. kvartal 1874. Decembra meseca zborujejo deželni zbori, januarja pride zopet državni zbor skupaj, meseca aprila pa delegacije.

V **državnem zboru** bode, kolikor se že zdaj po uspehu volitve da soditi, sedelo 228 ustavovernih poslancev, če se tem prištejejo tudi mladonemci, in 125 federalistov. Po volilnem redu za državni zbor se boljši rezultat nij dal pričakovati.

**Ustavoverna** „N. fr. Pr.“ bi rada vodo od državnega polja odpeljala, zato se trudi dokazati, kako prihodnji državni zbor čaka samo en važen nalog: državi pomagati iz gospodarske krize. Kakor da bi gospodje nemški hegemoni, ki so na krmilu, ne bili sami sozaskrivili te krize.

**Gospodarska zbornica** ima tudi 4. novembra ob 11. uri dopoldne svojo prvo sejo.

**Dolenje-avstrijski** veliki posestniki so z večino 50 glasov ustavoverno zmagali. Cesar in njegovi rodovnjaki niso volili.

**Štajerski** veliki posestniki so volili v velikem posestvu ustavoverce: Carnerija, Kellersperga, Hackelberga in Paura, z okolo 80 glasovi. „Konzervativci“ so imeli po 48 in 47. Prišlo nij bilo 30 volilcev volit.

Na **Češkem** so volitve v velikem posestvu ustavoverno izpale; državopravni velikoposestniki se niti volitve niso udeležili.

V **hrvatskem** saboru se je postava o ravnopravnosti židov objavila. Denes, 30. oktobra, ima sabor zadnjo sejo.

### Vnanje države.

**Francoski** rojalisti delujejo na vso moč, da bi si v teh malih dnehi še malo glasov pridobili. Vsako sredstvo jim je dobro, in nobeno preslabo, da bi nestanovitne in neodločne parlamentove duše sebi pridobili. Laž in prevara, žuganje in zapeljavanje, obljubovanje in plačevanje mora za restavracijo potrebne glasove pridobivati. Pa vendar jim je uspeh negotov. Chambordovec Villemerant, kakor „Figaro“ pripoveduje, je pisal eks-kraljici Evgeniji prav ginljiv, v klečeplazarskem tonu pisan list, v katerem jo molitvari, naj svoje pripadnike v parlamentu pridusi, naj za monarhijo glasujejo, ker se svojimi tridesetimi glasovi lahko odločijo. Ti pobožni in „pošteni“ rimljaki ponujajo vsakemu republikancu, da ne bi glasoval, 100.000, tistemu pa, ki bi za monarhijo glasoval, 250.000 frankov. Pa gotovo bodo do zadnjega momenta te tarife še zelo povišali. Bog vé, ali tudi s cerkvenimi denarji agitujejo, kakor pri nas, ka-li? — Republikanci so tudi zelo pridni, in s tem so svoje prejšnje pregrehe že večji del popravili. Levi

centrum je zdaj brez ugovora voditelj republikanske stranke tje do skrajne leve. — Vlada boja hoče z najrobnatejšimi silnimi pripomočki javno mnenje oplasiti. „Avenir national“ se več ne sme, kakor danica „Union“ škodoželjno pripoveduje, na ulici prodajati, ker se je v njem večkrat zares ne pobožna želja „à bas Chambord“, na tla Chambordom, ponavljala. — Deputacije iz provinc so 28. t. m. prišle v Versailles. MacMahon jih nij hotel sprejeti. Ena deputacija je omenila, da nij porok za red, ako se monarhija proklamuje; prezident je dal odgovoriti, da vlada za to nema nijene skrbi, in da je ona porok, da se bo red vzdržal.

Od **Bazainovih** prič se je zvedelo, da je maršal Bazaine 6. avgusta divizijskim generalom zapovedal, naj generala Frossarda podpirajo. Niti Bazaine niti Frossard nijsta zato odgovorna, da se to povelje nij izvršilo.

**Italijanski** financminister je predložil finančni komisiji izkaz, v katerem se vidi, da bo deficit leta 1874 znašal 109,900.000 frankov. Deficit leta 1873 je bil 143 milijonov, kar kaže, da se bo prihodnji za 33 milijonov zmanjšal, kateri se je s tem skril, da bodo izdaje za 17 milijonov manjši, prejemi pa za 16 milijonov večji, nego letos.

**Pruski** cesar je, kakor smo ob svojem času poročali, odgovoril možato na papeževo pismo. Zdaj govori vse nemško novinarstvo o tem listu in čestita nemškemu cesarju, da je državno pravo, kakor je razumljajo katoliški in evangelični vladarji že tri stoletja, branil proti papeževemu samosilju in da skrbi, da se nasproti konfesijonelní enostranosti in ertanju drugovercev splošna verska svoboda in verski mir zavaruje. — „Pravda“, poljski list, ki v Londonu izhaja, govori o nadškofu Ledochovskem tako-le: „Katoliška hierarhija na Poljskem je zgubila vso politično razumnost, in jej še njena čast nij nič mari. Prej je interese poljske cerkve v nevarnost spravljala, da bi papeževo moč povečala, a zdaj hoče v tisti namen interese poljskega naroda izdati. Dekrete pruskih uradov je poljska hierarhija, tudi če so bili deželnim interesom škodljivi, ne le podložno, nego i pohlepno izpolnila. In tisti, ki je največjo pohlepnost v tej zadevi kazal, je nadškof gneski grof Halka Ledochowski. Nij ga pruskega uradnika, ki bi se bil tako goreče trudil, poljsko narodnost zatreti, kakor ta poljski nadškof.“

**Saksonski** kralj je 29. okt. zjutraj umrl. — Zbornice so dobile oznanilo, da je kralj Albert vlado nastopil, prisegel ustavo varovati, in da je dozdanje ministerstvo obdržal.

**Angleška** kraljica Viktorija ide v Peterburg, da bo navzočna pri poroki edinburskega vojvoda z veliko kneginjo Marijo.

## Dopisi.

**Od Velikih Lašč** 29. okt. [Izv. dop.] Imeli bomo torej že 7. novembra volitev novega deželnega poslanca, ker je dozdanji poslanec, g. Luka Svetec, odpovedal se. Da si ravno so nas vedne volitve utrudile, vendar bomo tudi zdaj vse moči napeli, da izvolimo poštenega narodnjaka. In že se močje med soboj pogovarjajo, koga bi volili. Več volilcev se je zedinilo, da bi volilo posestnika in neodvisnega narodnjaka, gospoda **Primoža Pakiža**, iz Podgore pri Sodražici. On je mož, na katerega se moremo zanesti in upamo, da bode gotovo tudi zmagal, ako nam ne bodo oni zdrage in neednosti delali, ki so se na nas hudovali, da nismo dali glase nezmožnemu grofu Barbi, nego Petru Kozlerju, za katerega je tudi gospod Primož Pakiž glasoval. Upamo, da se g. Pakiž ne bo branil slovenski kandidat biti. Deželni zbori zdaj, ko so direktne volitve kljubu vsem našim protestom resnica postale, nemajo več take važnosti v veliki politiki kot prej. Torej bode treba, da več gospodarjev in izvedenih kmetov v deželni zbor spravimo. Eden najboljših je g. Primož Pakiž. Za to, volilci, zedinimo se vsi in volimo ga. Zedinjenja je tem bolj živo treba, ker bodo nemški Kočevarji morda zoper nas, in mi zmagamo le, ako vse žile napnemo in zložimo vse svoje moči.

**Iz Proseka** 28. okt. [Izv. dop.] Zadnja „Soča“ prinaša in tudi „Sl. Narod“ omenja v dopisu iz Trsta slavo okolični duhovščini v zadevi volitve 16. okt. — Jaz se tudi strinjam s „Sočinim“ in „Narodovim“ dopisnikom in kličem srčen: na zdar! vsem tistim duhovnikom, ki so iz principa narodnosti pripomogli k zmagi našega narodnega kandidata; opomniti pa moram, da k takim se ne prištevajo duhovniki iz Križa, Proseka in Kontovela, kateri, ne samo, da se niso volitve udeležili, nego prvi far je še ljudstvu govoril, naj bi g. Nabergoja ne volilo.

Mnogo pametnejšega se je skazal Svetokriški župan (capovilla), kateri je ljudem važnost volitev s takim uspehom razkladal, da od 127 volilcev jih je 110 v Trst romalo in za g. Nabergoja glasovalo, kljubu vsemu popovskemu pritiskanju.

duha brez tvorine ne. Ali prav za prav nij duha ne tvorine v navadnem pomenu, temveč le eno je, kar je oboje ob enem. To na opazovanje opirajoče se mnenje „materijalizma“ dolžiti, je isto tako narobe, kakor da bi hoteli ono „spiritualizmom“ imenovati.

Nič drugači kakor z „materijalizmom“, je z ateizmom, kateri si tolikokrat teoriji naravnega razvoja (entwicklungstheorie) oponaša, in katerega posebno en stan kot uzrok za očitno vojsko proti njej porablja. Teorija naravnega razvoja pa deli tako očitnanje z vsemi velikimi zmágami in iznajdbami človeškega razuma in prav dobro pristavi k temu angleški geolog Lyell: S tem (očitanjem) se bode ravno tako godilo, kakor zmirom, kadar je kaka nova, nepričakovana resnica najdena: ljudje pravijo iz kraja: „To nij res!“ potem: „To je proti veri“, in nazadnje: „To je že bilo davnaj znano!“

Kdor hoče razmere med vero in prirodo razločiti in posebno med „zgodovino stvar-

prirodnih zakonov. Ta materijalizem (etični) moramo le v dvoranah in palačah cerkvenih knezov in pri vseh onih hinavcih iskati, ki pod vnanjo masko in krinko pobožnega bogočastja, le hierarhično samosilje in tiranstvo in materijalno izsesavanje svojih sodržavljancev želé. Nebrigajoči se za neizrečeno plemenitost tako imenovane „surove tvorine“ (materije), in za iz nje izvirajoče veličastne prikazni, nečutljivi za neizcerpljive prirodne lepote, kakor tudi brez spoznanja njenih zakonov, imenujejo oni celo prirodozlovje brezversko in iz nje izvirajočo omiko zaznamujejo kot pregrešni materijalizem, med tem ko oni v strašnih podobah baš materijalizmu služijo. Ne samo vsa zgodovina papežev z brezkončno vrsto grozovitih zločinov, nego tudi ostudna zgodovina ortodoksnišeg pri raznih veroizpovedanjih nam dajejo zato mnogo dokazov.

In ako bi tudi prirodozlovci zares za materijalno koristjo in za užitjem hodili, bi-li mogli česar koristnejšega in pripravnejšega

storiti, nego svoja najnotranjša prepričanja častno izreči, in svoje socijalno stanje njim darovati, ker oni že tako prej vedo, da imajo navadnim predsodkom nasproti le materijalno kvar in osobne napade za to pričakovati. Zatorej bi moral vsak olikanec skrbeti, da se enkrat vendar neha, materijalistično filozofijo s tako zvijačo sumničiti.

Tudi nij ta izraz „materijalističen“ tukaj na svojem mestu, ker ravno tako bi se mogla filozofija konsekvantno „spiritualistična“ imenovati, ker prirodozlovci nij mogoče misliti si tvorine brez duha, kakor tudi duha brez tvorine ne. Zatorej ima Avgust Schleicher prav, ki pravi: „Mišljenje novejšega časa meri očitno na „monizem“ ali edinost. Dualizem je, mislimo si ga kot nasprotnost med duhom in prirodo, med snovom in obliko, med bistvom in prikaznijo, ali imenujmo ga kakor že koli, v prirodozlovnem smislu denašnjega dne popolno premagan. V tem smislu nij nobene tvorine brez duha, kakor tudi

Sramota je to za kriškega duhovna, kateri se vendar Slovenca kaže, da je zoper Nabergoja delal in to le zato, ker je g. Nabergoj liberalen, saj drugzega uzroka si misliti ne morem. Da se pa proseški in kontovelski bosta zdržala volitve, smo vedeli, ker nemata srca za narod, ne za ljudstvo, in gotovo je: ako bi bilo šlo za voliti Italijana ali Nemca, bila bi obadva se v Trst drdrala, ker je pa šlo za rodoljubnega, značajnega domačina, ljubečega Slovenca, sta pa izrekla svoj: non possumus, in za to uzroka ne ve noben najti, ako nij ta, ker je Nabergoj vseskozi odkritosrčen in ker ljudem oči odpira, se ve da, včasih tudi na farške torbe škodo; pa to mora biti, ker to zahteva že njegov poklic, da skrbi namreč za vsestranski napredek in blagostanje ljudstva brez obzira na posameznike: to pa jim je trn v obeh. — Misliti si morete, kako se smejemo, če v klerikalnih slovenskih listih beremo, kako Nabergoja oni za sebe reklamirajo, ki so ga prej v „Glasu“, „Novicah“ itd. zasmehovali!

**Iz Polja** pod Ljubljano 29. oktobra. [Izv. dop.] Vse meje presega počasnost poštarja in župana našega v Zalogu, in sleherni mora sklepati nesposobnost njegovo za tak posel, ako zve, da pismo iz Zaloga do Polja potrebuje celih 49 dni (reci devet in štirideset dni). Je-li to poštar? Neko pismo je bilo oddano v Ljubljani 3. kimovca, v Zalog je došlo 4. kimovca in v Polje ga je adresat dobil še le 23. vinotoka. Je-li pošta v 19. veku? Naj slavna poštna direkcija postavlja sposobne uradnike in poštarje, da se ne zgodijo take nerodnosti, da bi pismo toliko časa zastalo, ali na zadnje se še celo zgubilo. Ako se kaka važna reč tako pozno zve, ali še celo ne, kdo je potem kriv škode, katera se zamore pripetiti skozi tako zanemarjeno uradovanje? —

Naš kaplan dobi tudi gotovo še kaki red za njegove zasluge, ker tako strastno agitira proti „Slov. Narodu“ ter z blatom ometuje list, ki se sme imenovati prvi slovenski; priporoča pa Brenclja II. kot edino pravega in ga ponuja kmetom kakor krašovec jesih. Naj bi se duhovni gospod raji brigal za svoj posel in širil mej ljudstvom omiko, katere gotovo bolj potrebuje nego nazadnjaškega lista. —

**Iz Budim-Pešte** 28. okt. [Izv. dop.] Kakor sploh po celem Evropi, začela se je tudi pri nas rimsko-katoliška popadija na politično pozorišče rivati in sicer v prvo vrsto porivati. Do sedaj nismo imeli pri nas klerikalno-politične stranke, od teh mal pa naj bo ona tudi pri nas rogovilila. V našem političnem koncertu je že itak toliko disonancij, da jih več že skor biti ne more, in zdaj bodo še klerikalci svoje lamentacije začeli! — Vsak se še spominja Deakovega govora, držanega preteklo spomlad o crkvenem vprašanji. V tem svojem govoru povdaril je Deak potrebo, da se imajo v crkvenem vprašanji reforme izvesti. Beseda „reform“ dregnila je globoko v gnezdo rimsko-katoliških „pastirjev“. Druga veroizpovedanja: pravoslavni helvetci, avgsburžani, kalvini, in židje, katerih nij malo pri nas, računajo se vkup na 5 milijonov, pozdravili so Deakove „reform“ z navdušenjem. Kakor na višjo komando, vrgla se je na enkrat iz škofovskih „rezidencij“ parola v ljudstvo: „volk“ tihotapi v obliki „reform“ okolo črede, vera je v nevarnosti. Ta parola skuhala se je nedavno v Ostrogonu kjer so naši püšpeki (škofje) veliki tabor imeli. Križanska vojska sklenila se je proti Deaku, proti njegovej stranki in proti vladi zavoljo izrečene potrebe crkvenih reform. Mi se bomo papeževe črne vojske lahko obranili. Naši zavezniki so vsa ostala veroizpovedanja in vsa svobodoljubna in napredovalna Evropa. Politična akcija, v katero denes onemogli Rim svoje duhovenstvo po celem Evropi goni, bo duhovenstvu več škodila, nego koristila. Ecclesia militans je iznajdba dominikanov in jezuitov srednjega veka, ter se nikakor ne strinja z blagoveščenjem. Duh kriškeve vere je ljubezen in trpljenje. — Nij še dolgo, kar je rimsko duhovenstvo s svojimi črnimi zastavami na pesek javnega življenja stopilo, ter se v boj proti izobraženosti, napredku proti znanosti spustilo, in glejte, kako je javno mnenje njih zastave v prah povaljalo! „E pur si muove“ ali po slovenski: „napredek ne da se obstaviti.“ — Ali — lokavi so vendar ti klerikalci. Pri nas izbrali so si najugodnejši čas za svojo akcijo. Deakova stranka razvaljuje se. Nevspeh njenega dosedanjega vladanja jo razjeda. Javno mnenje je obupalo na sposobnosti vladanja, ter jej začelo hrbet obračati. Le-

vičarska opozicija razpada na isti način. Njeni privrženci slute, da po padu Deakove vlade, ne bo levica na krmilo prišla, in to jih razen goni. Levica bi vzpela samo onda, če bi se mogel „ausgleich“ 1867 razdreti. Prvi njeni naskoki na ta mednarodni pakt so jej pa pokazali, da se to denes še ne da izvesti. Konservativec Sennyey je edina zvezda na našem političnem obnebji, ki ima prihodnost za sebe. Naši klerikalci vrli so svoje oči v njega. Pa jako dvojbeno je, da li jih bo kot svoje zaveznike sprejel. Naš konservatizem in rimski klerikalizem sta dva kolobarja, katera se nikjer ne dotikata. Drugod konservatizem in klerikalizem drug drugega krijeta, kar pa pri nas nij. Politične vode so denes pri nas precej kalne, in kaj vabljive za klerikalne ribiče, ki tako radi v kalne vode svoje mreže nastavljajo. V koliko je naša klerikalna stranka v našem državnem zboru zastopana, to se še ne ve, ker se v njem do sedaj še nij pojavila. Predstoječe zasedanje, v katerem bo brez dvojbe s kakšno god interpelacijo v javnost stopila, bo pokazalo njeno brojno moč. Lonyayevci, ki se vsakemu proti Deaku vdinjajo, bodo tudi za klerikalce dragocen material v našem državnem zboru.

### Domače stvari.

— (Volitev v velikem posestvu na Kranjskem.) Od 115 vpisanih volilcev, prišlo jih je osobno volit 33 volilcev. 30 jih je bilo po pooblastnikih zastopanih. Izvoljeni so: Grof Hijacint Thurn s 60, Oton baron Apfaltrern z 59 glasovi. Tri glase je dobil pl. Langer, en glas Švegel. Narodna in fevdalno klerikalna stranka nij volila. Kot posameznež izmed narodne stranke je le gosp. prošt Pogačar glas oddal in volil Apfaltrerna in Švegla. — Torej vse kranjsko-švabsko aristokratstvo in privilegirano deželnotablarstvo nema boljših moči in mora voliti dejansko že dokazano politično nulo Thurna!!

— (Kaj je brez taktno.) Klunov garibaldicigudigovec in Jaranov domovinobombež v svoji zadnji številki pripoveduje, da „breztaktno“ je to, da je celjski duhoven in opat Wretschko v pričo volilne komisije na svoj volilni list zapisal, da voli za poslanca mladonemca, prnsijana in liberalca dra Foreggerja. Vrana vrani očij ne iz-

jenja (schoepfungsgeschichte) prav presoditi, se mora zmirom spomniti, da se verska mnenja med brezbrojnimi vrstami in plemeni ljudi, med narodi in pokolenjem tako daleč razločujejo, kolikor je le mogoče. Vsaka skupina ljudi, manjša in večja, ima svoje bogočastje. Vsaka trdi, da je le njeno bogočastje pravo, in vsaka trdi to z enakim človeškim pravom. Vsaka imenuje druge vere „krive“ in ima njene privržence za krivo-verce ali neverce. Med bolj omikanimi človeškimi plemeni, posebno med Mongolci in Sredozemci in med zadnjimi zopet posebno pri Semitih in Indogermanih gre, kakor naravno, razlika verskih mišljenj še veliko dalje. Primerno razlikam drugih mišljenj, ima tukaj vsak samostalni človek, vsaka izvirna oseba, svojo vero. Gotovo tedaj nij predržno, ako tudi prirodoslovci pravo imeti hočejo, si svoje mnenje naslikati in napraviti. Primerno njihovemu napredovanju v spoznanji prirode in njihovemu neomahljivemu

prepričanju o resnici teorije naravnega razvoja more njihova vera le vera uma biti, ki se strinja z onimi empirično spoznanimi resnicami. Vsa priroda je za prirodoslovca oživiljena, t. j. božjega duha in zakonov navzeta. Oni ne poznajo nobene tvorine brez tega božjega duha, nobenega duha brez tvorine. Kdor tedaj o tvorini brez duha in o surovi tvorini govori, on kaže s tem le pomanjkanje duha in surovost svojega mnenja o tvorini.

Ako nasprotniki tako enojno mnenje i prirodi kot „pantheistično“ zametujejo in nasproti sami svoje, še zdaj vladajoče mnenje o bogu, kot edino pravi „monotheizem“ hvalljo, tedaj je lahko dokazati, da je ta tako imenovani monotheizem v resnici dualistični amphitheizem. Ker po njihovem mnenji moramo si najmanj dve čisto različni prirodni polji misliti, eno anorganično, neživečo prirodo, pri kateri utrjeni zakoni večnega moranja (notwendigkeit) vladajo, in eno orga-

nično, živo, pri kateri trmasto obojevoljstvo osobnega stvaritelja zapoveduje. Pri prvi se godi vse po primorano učinjavajočem uzroku (causae efficientes), pri drugi pa poleg tega še po primerno učinjavajočem uzroku (causae finales); tam je le učinek vsled uzrokov, tukaj pa tudi brez uzrokov. Ako torej prirodoslovci to dualistično mnenje o prirodi in ž njim v ozki zvezi stoječe amfitheistično mnenje o bogu zametujejo, in raji edinost cele prirode in v njej povsod delajočega božjega duha spoznavajo, izgube sicer hipotezo osobnega stvaritelja, zadobijo pa zato nedvomljivo vzvišenejšo in popolniše mnenje enega celi svet obsežajočega in navdajajočega duha. Po njihovem notranjem prepričanju more le to mnenje (konsekventno izpeljano!) še obstoječe nasprotje med realizmom in idealizmom materializmom in spiritalizmom razdreti in odpraviti in v vzvišenem mnenji v monizmu se stopiti.

Davorin Selski.

kljuje in far farju brade ne izpulji. Brez-taktno? nič več! Ha-ha!

— (Ultramontansko sleparstvo.) Graški klerikalni „Volksblatt“ pravi, da je kancelist Pozernič iz Šmarja na Štajerskem za to na nagloma umrl, ker je liberalca volil in hoče tu „prst božji videti“. Zakaj naši popje niso videli prsta božjega tudi ko je bil na pr. lažnjivi kaplan Klun pred sod-nijo obsojen, ko je Ulaga si bil nogo zlomil, ko je drug duhoven naglo umrl potem, ko je nekaj dnij poprej hinavsko agitiral! Ali nij „prst božji“ za vse, tudi za vas, farizeji? Ko tako bogu sodbo izpeljavate in jo sebi pripisujete, kažete le hudobnost in spačenost svojih src!

— (Vžitnina na Kranjskem.) Po oklicu finančne direkcije v Ljubljani se daje vžitnina na Kranjskem v zajem. Za celo de-želo, izvzemši Ljubljano, znaša 328.000 gld., najvišji znesek 33.000 gld. daje ljubljanska okolica, najnižji 3.200 gold. pa Kranjska gora.

— (Nov most) se bo pri sv. Jakobu čez Savo delal.

— (Volkovi na Koroškem.) Iz Ziljske doline se nam piše: V Ziljsko dolino že nekaj tednov sem zahajajo gosti, ki nam niso posebno priljubljeni; na več krajih se kažejo namreč volkovi, ki so živini zelo ne-varni in so tu pa tam že veliko ovac in koz pobrali.

— (Naznanilo.) Pod vodstvom go-spoda kapelnika Šantelna se bodo vršile pev-ske skušnje, pevska in godbena šola v čit-alnični pevski sobi v sledečem redu: Petje moškega zbora vsak torek in petek zvečer ob 8. uri, pevske skušnje drama-tičnega zbora vsako sredo in saboto ob 7. uri zvečer, pevska šola za gospode vsak ponedeljek in četrtek zvečer ob 8. uri, pevska šola za gospodične vsak ponedeljek in petek ob 6. uri zvečer, pevska šola za začetnike vsako sredo zvečer ob 6. uri, igranje na goslih vsak ponedeljek, četrtek in petek zvečer ob 7. uri, igranje na trobnih instru-mentih vsako sredo in saboto ob 8. uri zvečer, igranje na glasoviru vsak torek in saboto zvečer ob 6. uri. Učenci za petje in godbo se sprejemajo v gori na-vedenih urah.

## Razne vesti.

\* (Tabaka) in cigar se je v Cislejta-niji prodalo prvo polovico leta 1873 za 29 milijonov in 97.977 gold. Torej za 1685.660 gold. več nego lani. — Dosti smo denarja v dimu napravili!

\* (V Strasburgu) bode Prusija nare-dila velikansko fabriko za orožje in kanone.

\* (Natančen račun.) „Vsi lasje na glavi so ti seštet“, beremo v svetem pismu, a kaj nam to pomaga, če pa ne vemo, ko-liko jih ima človek na glavi. To je moral še le učen Anglež zračuniti, in je našel, da ima tisti, ki ima rumene lase, največ las, 140.400, tak, ki ima rjavje lase jih pa ima 109.400, tisti, ki ima črne pa 102.000. Ker je teža vseh barv las skoraj enaka, je raz-vidno, da morajo blondini najtanjšje imeti.

\* (Nesrečna gizdalinka.) Neko dekle je zvedelo, da se mora človek, ako hoče lepo gladko kožo dobiti, s petrolejem umivati. Res je to že večkrat poskusila, in si je glavo, vrat in prsa s tem nesrečnim sredstvom umila. Enkrat pa je morala svo-

jemu gospodu se svečo svetiti, pa pride z njo preblizu las. Naenkrat je ubogo dekle stalo z gorečo glavo, vratom in prsi pred osupnjenim gospodarjem. Komaj so ji poga-sili ogenj, in zdaj je vsa opečena v bol-nišnici.

\* (Hud zaspané.) Francoska pisatelj-a Dumas in Soumetsta bila skupaj v gledišči, ko se je igrala neka Soumetova igra. Dumas zagleda nekega starikevega gospoda, ki je v loži zraven dremal, pa reče Soumetu: „Glej prijatelj, kak efekt dela Muze ga vidiš ti-stega le starca, kako spi, kakor polh po zimi“. Ubogi Soumet požrè ta pelinovec drugi večer gresta z Dumasom spet v gle-dišče; igrala se je Dumasova igra. Ves vesel zagleda Soumet, da tik orkestra nek de-bel kupec smrči. Lahno dregne svojega pri-jatelja, rekoč: prijatelj Dumas, kak efekt ima ima pa dete tvoje muze; ali ga vidiš onega le, ki tam-le pri orkestru smrči“. Hladno krvno odgovori Dumas: „E, se motiš, Soumet, to je še tvoj včerajšnji zaspané. Tvoja igra ga je tako omamila, da se še zdaj ne more zdramiti.“

## Narodno-gospodarske stvari.

### Nova iznajdba.

V velikem obrtniškem poslopij dunajske razstave nahaja se v omari št. 621 avstrij-skega oddelka preja, ki je svili tako podob-na, da se od tiste ne dá razločiti. — Ta preja je iz lana in je tako pripravljena, da človek misli svilo pred soboj imeti. — Go-spodu J. R. Hainisch-u, ki ima predvno fa-briko blizu Schottwien pod Semering-om, se je posrečilo, takovšno tvarino iznajti, s ka-tero iz lanenega vlakna (laneno vlakno so nitke v otrtem lanu) rastlinski slez odpravi. Laneno vlakno dobi potem lesk, je gibko in se dá barvati kakor svila. — Samo po sebi se razume, da je tkanina iz tako pripravljene preje podobna tkanini iz prave svile tako, da strokovnjaki drugo od druge razlo-čiti ne morejo. — Vrh tega je ta nadomestna svila (Surrogat-Seide) 50% ceneje, nego prava. To je lepa iznajdba in tem važnejša, ako se še pomisli, da je nadomestna svila močnejša in stanovitnejša od prave svile. Gotovo bodo v kratkem fabrike nastale, kjer se bo ta nova svila delala, in lan bode v trgovini nepričakovano ceno dobil. Kmetovalci! do-zdaj ste lep dobiček iz lana vlekli, od sih mal bode še koristnejša ta rastlina za Vas. Pridno sejajte lan, ki je svile vreden postal. K.

— Cesar je dovolil posojilo 60.000 gl., da se more zidati „poljedeljska učilnica“ v Istriji, kakor ga je prosil istranski deželni zbor.

### Poslano.

Vsem bolnim moč in zdravje brez leka in brez stroškov.

## Revalesscière du Barry

v Londonu.

Vsem trpečim zdravje po izvrstni Revalesscière du Barry, katera brez porabe leka in brez stroškov sledeče bolezni odstrani: bolezni v želodeci, v živcih, v prsih, na pljučah, jetrah, žlezah, na slisnici, v duš-njaku, v mehurji, in na ledvicah, tuberkole, sušico, naduho, kašelj, neprebavljivost, zapor, drisko, nespe-čnost, slabost, zlato žilo, vodenico, mrzlico, vrtogla-vico, naval krvi, šumenje v ušesih, medlico in blje-vanje tudi ob času nosečnosti, scalo silo, otožnost, sušenje, revmatizem, protin, bledico. — Izpisek iz 75.000 spričeval o ozdravljenji, ki so vsem lekom zoperstavljala se:

Spričevalo št. 73.928.

Waldeg na Štajerskem, 3. aprila 1872.

Hvala Vašej Revalesscière, katero sem jaz, 50 let star mož, skozi 2 leti neprestano užival, sem od mojega 10letnega trpljenja: otrpnost na rokah in nogah, skor popolnem ozdravel in opravljam, kakor v najboljših časih, svoje posle. Za to meni izkazano veliko dobroto Vam izrekam s tem srčno zahvalo. Br. S i g m o.

Spričevalo št. 93.268.

Trapani v Siciliji, 13. aprila 1870.

Moja žena, žrtva strašnih, nervoznih bolečin, s hudo oteklino na celim životu, s srčnim bitjem, nespečnostjo in vranicnico v najhujši stopinji, je bila od zdravnikov za izgubljeno zmatrana, kar sem se odločil pribežati k Du Barry-evi neprecenjeni Reva-lesscière. To izvrstno sredstvo je na začudenje mojih prijateljev, v kratkem času one strašne bolečine ozdravilo in mojo ženo tako okrepčalo, da se je, da-siravno 49 let stara, plesov udeležiti mogla. To Vam naznanjam na korist vseh enako trpečih in se Vam srčno zahvalim.

Atanasio Barbera.

Tečnejši kot meso, prihrani Revalesscière pri odraščanih in pri otrocih 50krat svojo ceno za zdravila.

V plehastih pušicah po pol funta 1 gold. 50 kr., 1 funt 2 gold. 50 kr., 2 funta 4 gold. 50 kr., 5 fun-tov 10 gold., 12 funtov 20 gold., 24 funtov 36 gold., — Revalesscière-Biscuiten v pušicah 4 2 gold. 50 kr. in 4 gold. 50 kr. — Revalesscière-Chocolatée v prahu in v ploščicah za 12 tas 1 gold. 50 kr., 24 tas 2 gold. 50 kr., 48 tas 4 gold. 50 kr., v prahu za 120 tas 10 gold., za 288 tas 20 gold., — za 576 tas 36 gold. — Prodaje: Barry du Barry & Comp. na Du-naji, Wallfischgasse št. 8, v Ljubljani Ed. Mahr, v Gradci bratje Oberanzmeyer, v In-s-bruku Diechtl & Frank, v Celovci P. Birn-bacher, v Lenci Ludvig Müller, v Mariboru F. Koletnik & M. Morič, v Meranu J. B. Stockhausen, kakor v vseh mestih pri dobrih le-karjih in specerijskih trgovcih; tudi razpošilja du-najska hiša na vse kraje po poštinih nakaznicah ali povzetjih.

## Vabilo na naročbo.

Vse gg. dosedanje naročnike, kate-rim je naročnina potekla konec oktobra, in druge narodnjake vabimo na novo na-ročbo našega prvega slovenskega dnevnika, „Slov. Narod“.

Prijatelje našega narodnega dela, pri-jatelje svobode in slovenstva pa še po-sebno prosimo, naj naš list širijo s tem, da nam vsak vsaj enega novega naroč-nika pridobi. To je nam in naši stvari tembolj treba, ker se od znane strani s fanatizmom proti našemu listu agitira, kjer se le more.

„Slov. Narod“ velja:

Za ljubljanske naročnike brez pošiljanja na dom:

Za mesec november . . . 1 gld. 10 kr.

S pošiljanjem po pošti velja:

Za mesec november . . . 1 gld. 40 kr.

Ob enem zopet prosimo, da oni gospodje, ki so nam še kaj na dolgu, precej poravnajo.

Administracija „Slov. Naroda“.

### Trgati.

27. oktobra.

Pri **Elefantu**: Černič z gospo iz Kraljevice. — Moselig iz Gorice. — Kučič z gospo iz Kranja. — Kancer iz Canada. — Prus iz Štajerskega. — Simon iz Maribora. — Polak iz Dunaja. — Eberle z Verone. — Černič iz Comende St. Peter. — Oster-tag iz Sežane. — Stare iz Gradca. — Rosenzweig iz Verone. — Holasek iz Maribora. — Br. Taufner iz Višnjegore. — Grof Barbo iz Kroizenbaha. — Grof Pace iz Ponoviča. — Grof Lichtenberg iz Prapreč.

Pri **Maltči**: Urbančič iz Preddvora. — Jombard s hčerjo iz Klingenfelsa. — Stimpfl iz Neusteina. — Dornik iz Krškega. — Schaffer Wein-bitchel. — pl. Langer iz Poganice. — Smole iz Do-lenjskega. — pl. Vestenec iz Mirne. — pl. Fichtenau iz Dolenjskega. — Grof Auersperg iz Dunaja. — Kvis iz Gradca. — Rosenberg iz Dunaja. — pl. Sa-vinšek iz Metlike.

Pri **Zamorecu**: Mac iz Trsta. — Semen iz Zagreba. — Plohl iz Gorice. — Kolbe iz Javornika.

## Dunajska borza 30. oktobra

(Izvirno telegrafično poročilo.)

|                              |     |      |    |     |
|------------------------------|-----|------|----|-----|
| Enotni drž. dolg v bankovcih | 68  | gld. | 30 | kr. |
| Enotni drž. dolg v srebru    | 72  | „    | 10 | „   |
| 1860 drž. posojilo           | 100 | „    | —  | „   |
| Akcije narodne banke         | 925 | „    | —  | „   |
| Kreditne akcije              | 210 | „    | —  | „   |
| London                       | 112 | „    | 80 | „   |
| Napol.                       | 9   | „    | 10 | „   |
| C. k. cekini                 | —   | „    | —  | „   |
| Srebro                       | 108 | „    | —  | „   |